

Ringel László És Felesége



A feleségemmel, Leával vagyok a képen. Felsődomonyán készült a kép, 1960-ban.

A háború után az unokatestvérem bútörüzemében kezdtem dolgozni, Ungvárott. Megtanítottak kezelni a faesztergát, elsajátítottam a famegmunkálás fogásait. Kaptam egy szobát az üzemben, ott laktam, étkezni meg kijártam a városba. Az Orosz utcában működött a Vöröskereszt Szociális Gondoskodás nevű szervezetének az étkezdéje azoknak, akik koncentrációs táborból tértek vissza. Lányokkal ismerkedtem, többeknek udvaroltam is. Ott találkoztam későbbi feleségemmel, Hellmann Leával, egy fiatal, nagy fekete szemű lánnyal. Összeismerkedtünk, találkoztunk.

Lea a Rahói járás Bogdán nevű településén született 1927-ben [Ilyen nevű településnek nem tudtunk a nyomára bukkanni. Minden bizonnyal Tiszabogdányról van szó, amely nagyközség volt Máramaros vm.-ben a Tiszavölgyi járásban, 1910-ben 3400 rutén, német és magyar lakossal. A község Trianont követően Csehszlovákiához került. Egyébként maga Rahó is a Tiszavölgyi járásban volt az első világháború előtt. -- A szerk.]. Helena eredeti neve Lea volt, a zsidó neve Laja, az ukránok csináltak belőle Helenát. Bár a városban általában Helenának hívták, otthon csak Lea volt. Tizenegyen voltak testvérek, kilencen éltek Kárpátalján a háború kitörésekor. Lea családját 1944 áprilisában először a gettóba vitték, majd Auschwitzba. A szülőket azonnal megölték, őt magát és a testvéreit különböző koncentrációs táborokba vitték Auschwitzból. Fiatalok voltak, erősek, túléltek a koncentrációs táborokat, és hazatértek Kárpátaljára. Lea is visszatért Kárpátaljára, és beiratkozott az ápolónőképzőbe. Ungvárra jöttek vissza a koncentrációs táborokból a testvérei is.

Nem sokkal az után, hogy Kárpátalján kialakult a szovjethatalom, de még mielőtt megtörtént volna a lakosság számbavétele és a szovjet igazolványok kiadása, a feleségem testvérei kimentek Izraelbe. Lea nem tartott velük. Először szeretne volna befejezni a tanulmányait, megszerezni az ápolónői bizonyítványt, és csak azután akart kimenni Izraelbe. Magam is úgy gondoltam, jobb úgy elmenni Izraelbe, hogy az embernek van már szakmája. Nem is gondoltuk volna, hány évtizedet

kell is majd leélnünk a vasfüggöny mögött.

Leával 1946-ban házasodtunk össze. Akkoriban már nem volt Kárpátalján közeli hozzátartozónk. A feleségemnek volt egy unokatestvére, szabó volt, és volt saját háza Ungváron. Ő igazi zsidó esküvőt rendezett nekünk. A háza udvarán állították föl a hűpét, a szertartást pedig annak az egyetlen ungvári zsinagógának a rabbija vezette, amelyet még nem zártak be addigra. Az esküvő után a feleségem unokatestvérehez költöztünk. Lea folytatta a tanulmányait, én pedig továbbra is a bútörüzemben dolgoztam, addigra egyébként már államosították. Megkaptuk a szovjet személyi igazolványunkat. A feleségem a Helena nevet kapta, nekem pedig azt mondták az okmányirodán, hogy a László orosz megfelelője a Vaszilij, úgyhogy a személyi igazolványomat Vaszilij Ringel névre állították ki.

A feleségem meg én nem voltunk kimondottan vallásosak. De mindig tudatában voltunk annak, hogy zsidók vagyunk, és amennyire a szovjethatalom idején lehetséges volt, tiszteletben tartottuk a zsidó hagyományokat. Otthon megtartottuk azokat az alapvető zsidó ünnepeket, amelyeket gyermekkoromban is. Péntek esténként Lea gyertyákat gyújtott.

1947-ben született a lányunk, Vera, zsidó nevén Dvoira, 1950-ben a fiunk, akit Mihálynak, azaz Mojsénak neveztünk el, a két nagypapa, Lea apja és az én apám emlékére. A szovjet személyi igazolványában pedig az áll, hogy Mihail. A fiam megszületése után nagyon szűkösen voltunk már Lea unokatestvérénél, és a családjának sem volt túl kényelmes ez az állapot. Elhatároztuk, hogy átköltözzünk Felsődomonyára. Elértem, hogy kiürítsék és visszaadják a régi kis házunkat. Meglepetésemre a dolog meglehetősen gyorsan ment. Ahogy tudtam, rendbe hoztam a házat, és beköltöztünk. Meglepett és megérintett, amikor a helyi parasztok kezdték visszahozni azokat a holmikat, amiket az üresen maradt házból vittek el. Képeket kaptam vissza, köztük a nagypám és az apám portréját, és visszakerült néhány bútor is ilyen módon.

Miután Lea befejezte a nővérképzőt, a szakmájában helyezkedett el a felsődomonyai gyermek-tüdőszanatóriumban. Az után, hogy Felsődomonyára költözzünk, még egy ideig a bútörüzemben dolgoztam, majd elhelyezkedtem Felsődomonyán az alakuló kolhozban mint könyvelő.